

Сумик Юлія Сергіївна

студентка 3-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗАХОДИ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРИМУСУ

Примус існує в будь-якому людському суспільстві і одним з необхідних методів підтримки в ній організованості і порядку. Існують такі випадки, коли реалізація норм процесуального законодавства неможлива, без застосування заходів процесуального примусу.

Розглядаючи заходи процесуального примусу у цивільному процесуальному законодавстві, варто зазначити, що до набуття чинності Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» [1] цивільне процесуальне законодавство не містило такого консолідованого інституту, як заходи процесуального примусу, хоча в процесуальній літературі у різні часи ставилось питання про необхідність дослідження проблематики цивільної процесуальної відповідальності.

Тривалий час зазначена проблема була предметом жвавих дискусій серед таких вчених як С. Бичкова, В. Бутнев, І. Зайцев, П. Єлисейкин, В. Комаров, М. Кузнецов, І. Лукна, О. Новіков, Д. Нохрін, І. Самощенко, С. Фурса, О. Цихоцький, Н. Чечина, М. Штефан, А. Юдін та інші.

Учасники цивільного судочинства повинні сумлінно користуватися належними їм процесуальними правами і виконувати добросовісно процесуальні обов'язки. У випадку зловживання процесуальними правами або навмисного невиконання процесуальних обов'язків до учасників процесу можуть бути застосовані заходи процесуального примусу. Правовий примус — це конкретні засоби впливу, які пов'язані з обмеженням в тій чи іншій формі свободи особи [2].

Відповідно до ст. 143 Цивільного процесуального кодексу України (далі — ЦПК України), заходами процесуального примусу є процесуальні дії, що вчиняються судом у визначених випадках з метою спонукання відповідних осіб до виконання встановлених у суді правил, добросовісного виконання процесуальних обов'язків, припинення зловживання правами та запобігання створенню протиправних перешкод у здійсненні судочинства.

Зокрема ст. 144 ЦПК України визначає попередження, видалення із залу судового засідання, тимчасове вилучення доказів для дослідження судом, привід та штраф в якості заходів процесуального примусу.

В якості найефективнішого засобу процесуального примусу слід виділити штраф. Порівняно з іншими засобами процесуального примусу штраф є найбільш жорстким. Наприклад, правопорушник, до якого був застосований штраф в подальшому вже не вчинить подібне правопорушення на відміну від особи до якої було застосоване попередження. Це пов'язано із тим, що певні матеріальні обмеження можуть викликати у особи, яка порушила закон почуття поваги до законодавства та усвідомлення того, що така особа вчинила протиправне діяння.

Так, наприклад, Дрогобицький міськрайонний суд Львівської області у справі № 442/7867/17 застосував до ОСОБИ_1 такий захід процесуального примусу як привід, оскільки вказана особа на виклики суду не з'являлась і про причин неявки не повідомляла [3]. Іще один приклад застосування судом заходів процесуального примусу ілюструється ухвалою Тульчинського районного суду Вінницької області у справі № 148/2438/16-ц про визнання виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню [4]. У ході розгляду справи було виявлено неналежне виконання процесуальних обов'язків стороною. Суд застосував до такої особи такий захід процесуального примусу як попередження.

З аналізу судової практики можна зробити висновок, що найчастіше суд застосовує до осіб такі заходи процесуального примусу як попередження та привід.

Підсумовуючи вищезазначене, можна сказати, що заходи процесуального примусу на сьогодні є чудовою можливістю забезпечення дотримання особою норм законодавства. Варто також зазначити, що сьогодні органи судової влади не поспішають застосовувати штраф як захід процесуального примусу, хоча він є дієвим. Можливо, це пов'язано з тим, що накладаючи на сторону, яка допустила зловживання процесуальними правами штраф, суд повинен буде звернути увагу на те, що у цивільному процесі, на відміну від кримінального, не встановлюються мотиви вчинення процесуального правопорушення та форма вини, оскільки це неможливо, бо такого процесуального інструментарію немає. При визначенні розміру судового штрафу необхідно буде враховувати лише можливий ступінь впливу санкції на правопорушника, тобто негативний ефект того, як ця санкція може вплинути на конкретну особу, а також тяжкість правопорушення для руху справи та майновий стан правопорушника, тобто має бути забезпечена індивідуалізація покарання. І, що найголовніше, висновок суду про те, що учасник процесу здійснив зловживання процесуальним правом, має бути максимально мотивований в ухвалі суду.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2147a-19>
2. Цивільний процес України : Підручник / За ред Є.О. Харитонова, О.І. Харитонової, Н.Ю. Голубевої. — К.: Істина, 2012. — 536 с.
3. Ухвала Дрогобицького міськрайонного суду Львівської області від 05 грудня 2017 р., справа № 442/7867/17 [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71065204>
4. Ухвала Тульчинського районного суду Вінницької області від 11 грудня 2017 р., справа № 148/2438/16-ц [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/70832254>

Ключові слова: заходи процесуального примусу, забезпечення, штраф, попередження, привід.

Науковий керівник: аспірант, асистент Полук Ю. І.

Туз Тетяна Володимирівна

студентка 3-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЕКСПЕРТ З ПИТАНЬ ПРАВА ЯК УЧАСНИК СУДОВОГО ПРОЦЕСУ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

Цивільний процесуальний кодекс (далі — ЦПК України) в новій редакції містить чимало змін. Деякі з них запроваджують нові інститути та поняття цивільного процесуального права, інші — вдосконалюють конструкції, що діяли раніше.

Однією із новел процесуального законодавства є введення поняття «експерт з питань права». Норми ст. 73 Цивільного процесуального кодексу, ст. 69 Кодексу адміністративного судочинства та ст. 70 Господарського процесуального кодексу містять однакові за змістом положення стосовно визначення експерта з питань права. Проте така регламентація цього інституту не виключає наявності недоліків та виникнення низки питань стосовно застосування цих положень безпосередньо під час судового розгляду конкретної справи.

Актуальність даної роботи полягає у дослідженні нової категорії та встановленні її необхідності; оцінці її переваг, виявленні недоліків та шляхів їх вирішення.